

Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék
NEMZETKÖZI KÖZJOG II.
NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAKOS
HALLGATÓKNAK

**A kollektív biztonság rendszere
- különös tekintettel a NATO- és az ENSZ
békefenntartó műveleteinek működésére**

Dr. Hárs András

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült
az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék

Tananyag hossza: **38 dia**

Tartalom:

- I. A kollektív biztonság rendszere
- II. NATO
- III. Az ENSZ békefenntartó missziói
- IV. Fogalomtár
- V. Önellenőrző kérdések
- VI. Ajánlott irodalom és filmajánló

Átolvasáshoz szükséges idő: 80 perc
Elsajátításhoz szükséges idő: min. 2,5 óra

A tananyagot **fogalomtár** és **önellenőrző** kérdések egészítik ki,
amelyek a tananyag végén találhatók.

I. A kollektív biztonság rendszere

A kollektív biztonság rendszere

- **lényege:** az államok azon felismerése, hogy biztonságuk érdekében össze kell fogniuk valamint, hogy a határokon átívelő problémák és ellenfelek jelentette kihívásokra megfelelő választ tudjanak adni

Kollektív biztonság - Előzmények

- **Ókor**
 - Déloszi Szövetség – Peloponnészoszi Szövetség
- **Középkor**
 - keresztes hadjáratok
 - európai szövetségi rendszerek
- **Újkor**
 - harmincéves háború (1618-1648)
 - Szent Liga (1684)
 - Szent Szövetség (1815)
- **Modern kor**
 - I. vh.: antant – központi hatalmak
 - II. vh.: szövetségesek – tengelyhatalmak
 - hidegháború: NATO – Varsói Szerződés

A nemzetközi béke és biztonság ellen irányuló fenyegetések

Jelentősen eltérő problémák – egy irányba tartó hatások:

- **gazdasági, szociális, környezeti kihívások**
 - éhínség, vízhiány, túlnépesedés, járványok
- **államok közötti és államon belüli konfliktusok**
 - 2008: Grúzia, 2013-: Szíria, 2014-: Ukrajna
- **hagyományos és tömegpusztító fegyverek**
 - atomfegyverek – IAEA, CTBTO – l.d.: nki szervezetek
 - tiltott fegyverek – l.d.: háború joga
- **terrorizmus**
 - BT határozatok – fekete listák, célzott szankciók
 - átfogó egyezmény hiánya, részleges megállapodások pl.: pénzmosás
 - Al-Kaida, Iszlám Állam

Kollektív biztonság és kollektív védelem elhatárolása

	Kollektív biztonság	Kollektív védelem
Jellemző szervezet:	ENSZ	NATO
Cél:	A renitens tagokkal szembeni fellépés	Tagok védelme külső fenyegetéssel szemben
Tagság:	Lehetőleg minél több állam	Azonos értékeket valló államok csoportja
Erőszak alkalmazásának módja	Biztonsági Tanács által elrendelt kényszerítő intézkedés	Kollektív önvédelmi jogra való hivatkozás

A kollektív biztonság rendszere

- **elhatárolás:** kollektív biztonság – kétoldalú segítségnyújtás vagy biztosítás (pl.: USA - Tajvan, USA - Dél-Korea, USA – Fülöp- Szigetek)
- elsődleges letéteményes: **ENSZ BT**
- másodlagosan: **regionális védelmi szerződések**
pl.: NATO
- erőszak alkalmazása – **erőszak-monopólium**
- **kivételek:**
 - ENSZ AO. 51.§: egyéni és kollektív önvédelem joga
 - **BT felhatalmazása, ill. VII. fejezet** alapján történő intézkedések

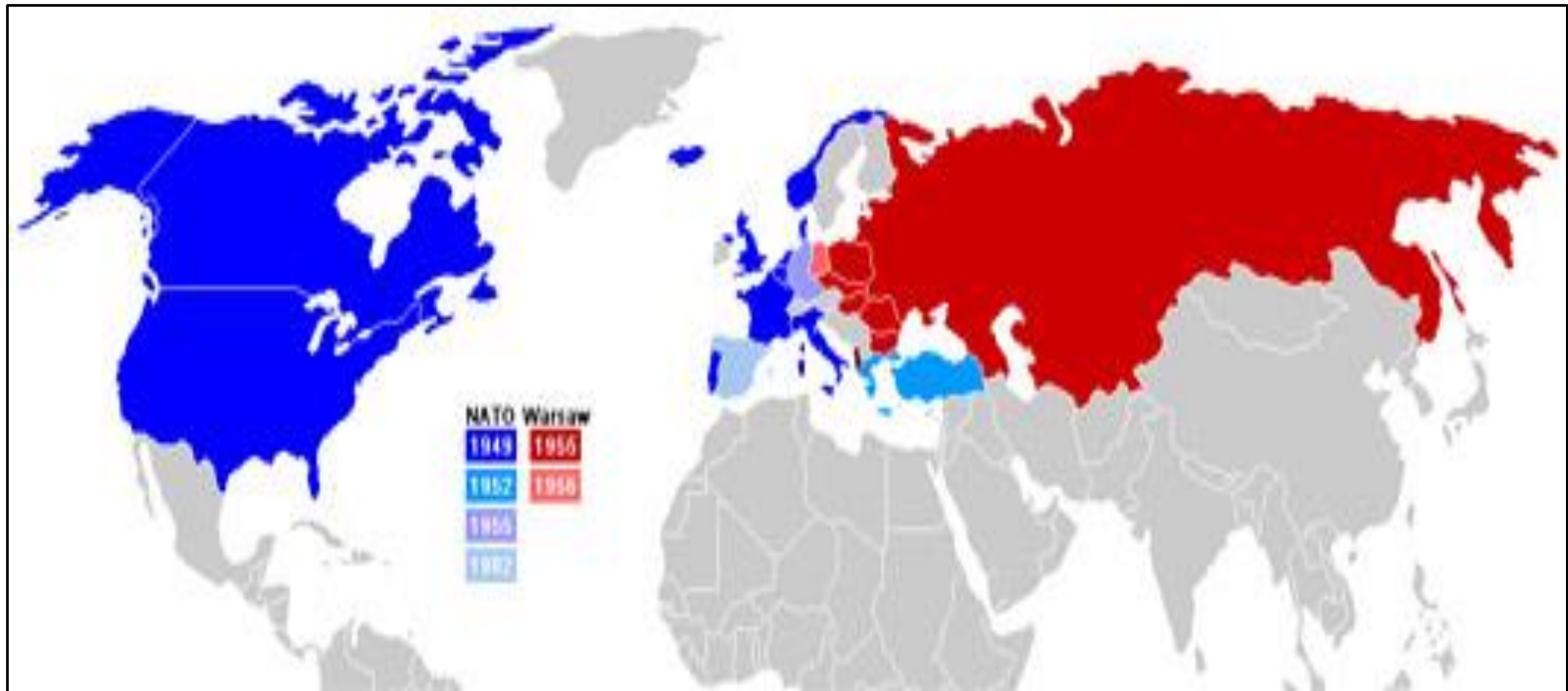
A kollektív biztonság rendszere

- kapcsolat az elsődleges és a másodlagos rendszer között:
 - ENSZ Alapokmánnyal és a **BT kötelező határozatával nem lehet ellentétesen cselekedni**
 - a másodlagos szervezetek **felkérésre járhatnak el**
 - DE: **nem bővíthetik, pótolhatják vagy tolhatják ki időben** a BT határozatát
 - pl.: 1995: Bosznia, 2011: Líbia

A kollektív biztonság rendszere

- együttműködési formák az ENSZ és a regionális szervezetek között
 - **konzultáció** – formális vagy informális megbeszélések
 - **diplomáciai támogatás** – közvetítés tárgyalásos úton egy konfliktusban
 - **hadműveleti támogatás** – oktatás-képzés terén történő támogatás
 - **együttes telepítés** – támogató funkció
 - **közös műveletek** – terhek közös viselése, egységek közös irányítása

II. NATO

NATO

- létrehozása: **1949, Washington**
- katonai – biztonsági jellegű szervezet
 - DE: fő feladata a kollektív védelem biztosítása a tagok felé
- szerepe: biztonságos közeget nyújtson a gazdasági fejlődéshez, növekedéshez és demokráciához
- szerep megváltozása a Hidegháború után

NATO

Észak-Atlanti Szerződés 5. cikk: közös védelmi erőfeszítés elve

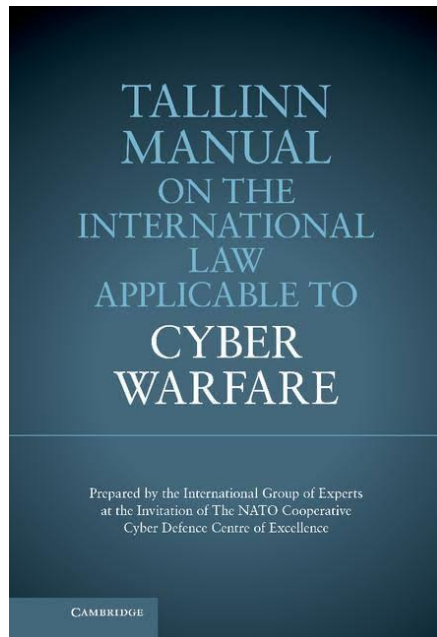
„A Felek megegyeznek abban, hogy egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek és ennél fogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert jogos egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Féllel egyetértésben azonnal megteszi azokat a intézkedéseket - ideértve a fegyveres erő alkalmazását is -, amelyeket a békének és biztonságnak az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart.”

NATO

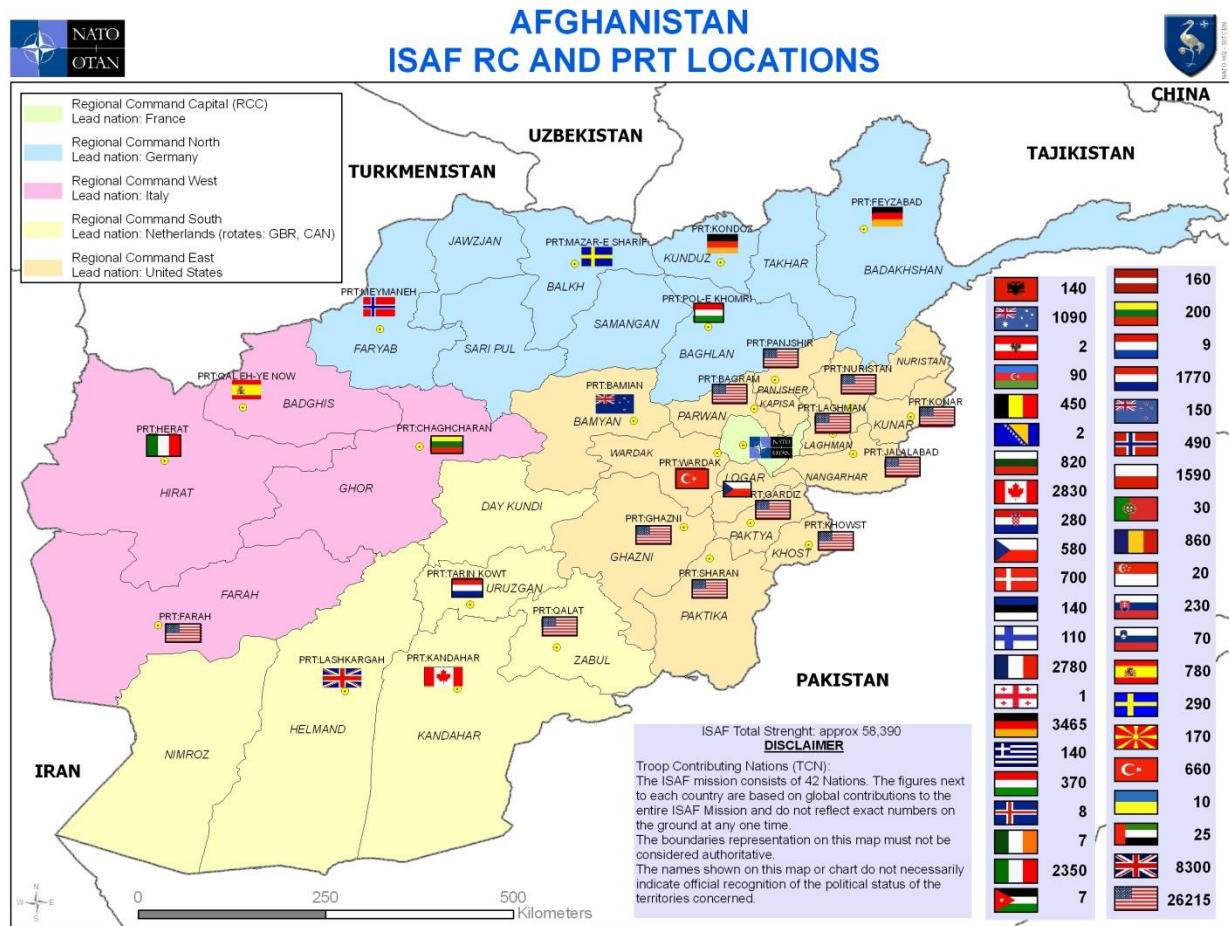
- célok újra definiálása a Hidegháború végével:
 - krízishelyzetek– segítségnyújtás katasztrófák esetén
 - békeműveletek– Partnership for Peace (PfP)
 - kibervédelem
 - együttműködés a szövetségen kívüli államokkal–
Mediterrán térség, Öbölállamok, Oroszo.???
 - terrorizmus elleni harc – együttműködés az ENSZ-szel
 - közös védelmi erőfeszítés alkalmazása 9/11 után
 - kalózkodás elleni fellépés– együttműködés az EU-val

NATO – kibervédelem

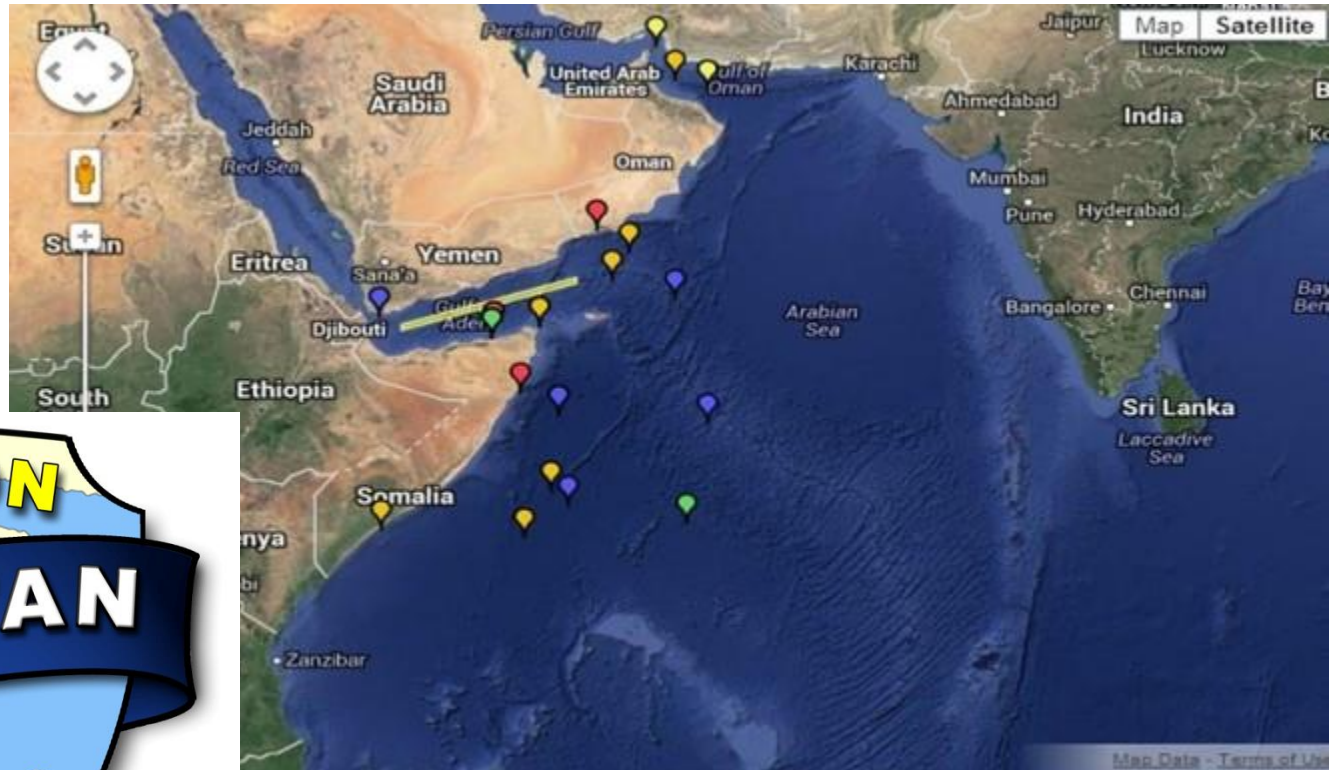
- 2007: Észtország elleni kibertámadás
- 2013: Tallinn Manual / Tallinni Kézikönyv
 - 2017: Tallinn Manual 2.0

NATO – kollektív védelem a gyakorlatban

NATO – kalózkodás elleni fellépés

NATO

- cél: együttműködési fórum biztonsági és védelmi kérdésekben a 29 tagállam vonatkozásában
- hasonló gondolkodású államok politikai és katonai szövetsége
- közös értékek: demokrácia, egyéni szabadságjogok, jog uralma – de: stratégiai érdekek
- konszenzussal történő döntéshozatal
- katonaság a tagállamok kezében marad (kivéve közös műveletek)

NATO - Felépítés

- két ága: politikai és katonai
- központ: **Brüsszel (Belgium)**

Észak-atlanti Tanács

- fő döntéshozó szerv – katonai és politikai kérdésekben is
- konszenzus szükséges a döntéshozatalhoz
- találkozók/ülések:
 - minden évben/két évente: államfői szint
 - rendszeres időközönként (három hónap-fél év): külügyminiszteri vagy hadügyminiszteri szinten
 - hetente: nagykövetek szintjén

NATO - Felépítés

Katonai Bizottság

- polgári ellenőrzés mellett végzi tevékenységét
- Európai Szövetséges Legfőbb Parancsnokság / Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) – központ: Mons (Belgium)
- Amerikai parancsnokság – Norfolk (Virginia, USA),

Főtitkár

- 4 évre választják meg
- képviseli a szövetséget
- elnököl az Észak-atlanti Tanács ülésein
- jelenleg: Jens Stoltenberg

NATO - Felépítés

- **Partnerség a Békéért (PfP):**

- kétoldalú katonai együttműködés
(pl. közös kiképzés, hadgyakorlatok, stb.)
- sokszor a bővítés előzménye

- egyéb partnerségi megállapodások:

<https://www.nato.int/cps/en/natohq/51288.htm>

NATO- vitatott esetek, ügyek

- 1982 – Falkland Háború (Argentina v. UK)

NATO- vitatott esetek, ügyek

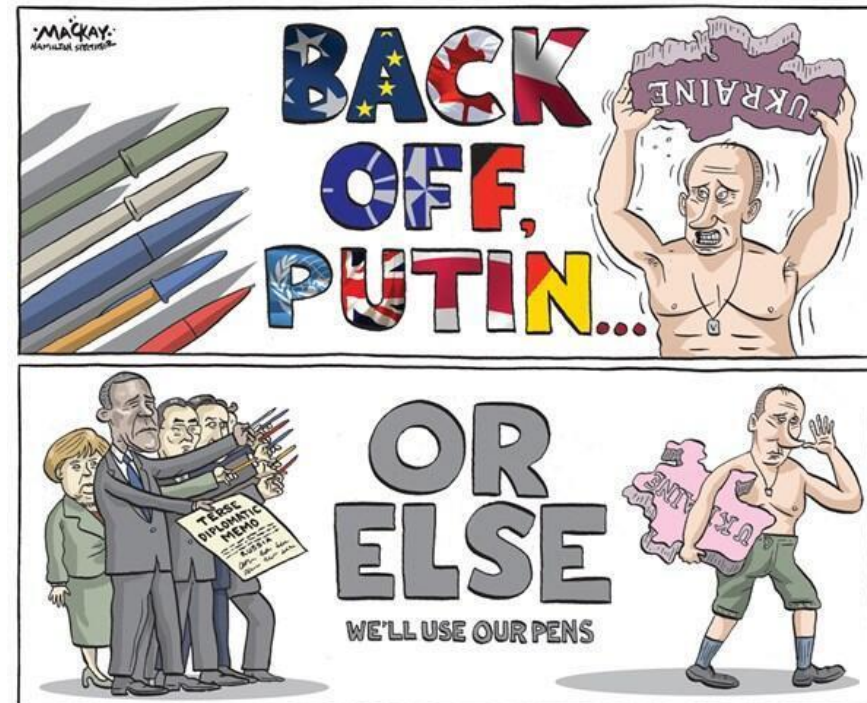
- Törökország tagsága

NATO- vitatott esetek, ügyek

Kapcsolatok Oroszországgal

- 1997: kölcsönös együttműködési megállapodás
- 2014: Wales Summit Declaration
- 2016: Warsaw declaration on Transatlantic Security

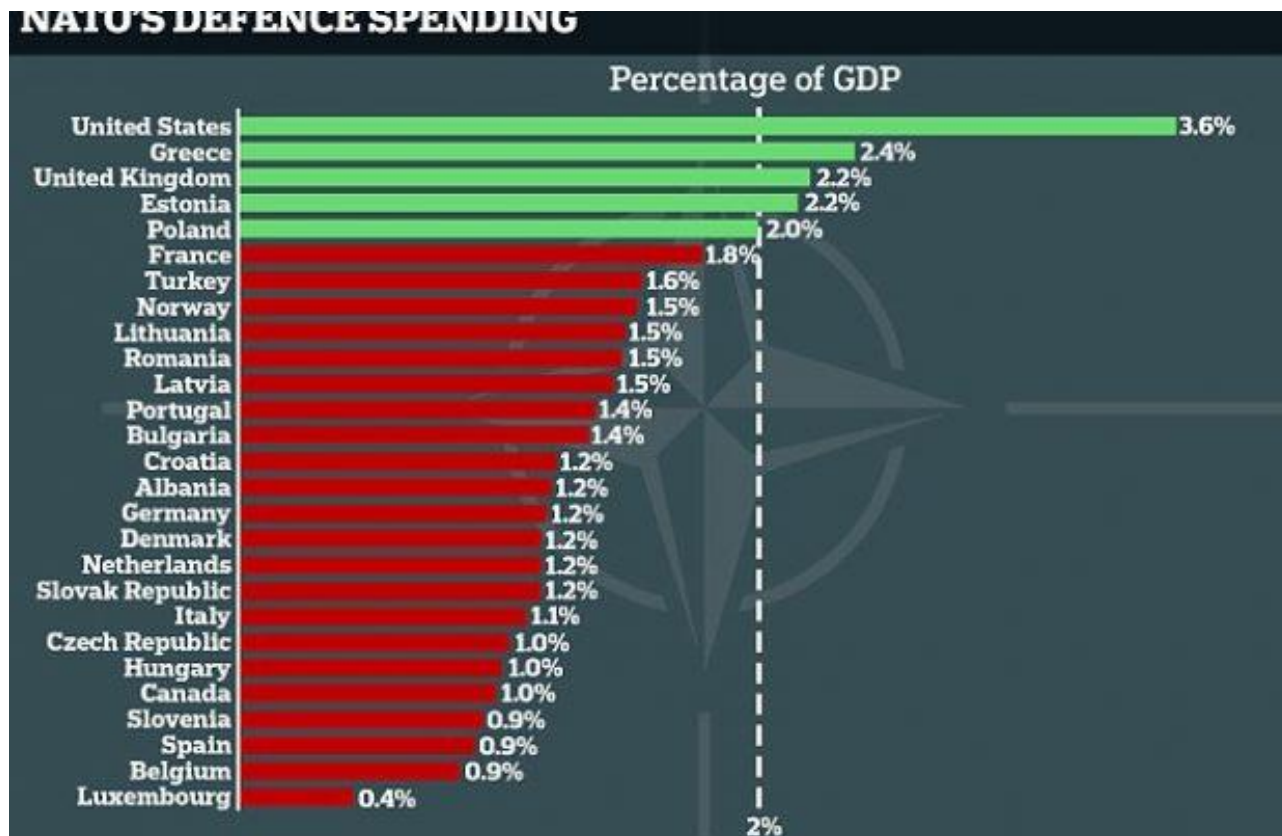
NATO- vitatott esetek, ügyek

Kapcsolatok Oroszországgal

NATO- vitatott esetek, ügyek

- Védelmi kiadások – NATO elvárás: éves GDP 2%-a

III. Az ENSZ békefenntartó missziói

Békefenntartás

- szükség szülte megoldás
- **szokásjogi úton alakult ki**
 - nem szerepel az Alapokmányban
- **Dag Hammarskjöld: „hat és feles” tevékenység**
 - emlékérem
- **Nem kényszerintézkedés!!!**
- **alapelvek:**
 - semlegesség, pártatlanság
 - beleegyezés
 - önvédelmi célú fegyverhasználat

Békefenntartás

- **főparancsnok** elvben a **Főtitkár**
 - gyakorlat: maga helyett **parancsnokot** vagy **különmegbízottat** nevez ki
- a Titkárság bonyolítja le – külön alosztályok szakosodtak rá (DPKO, DFS)
- jelenleg: 14 misszió
 - főleg: Afrika, Közel-Kelet
 - régóta működő missziók: Ciprus, India-Pakisztán, Izrael-Palesztina
- hozzájárulások mértéke eltérő
- 1988: Nobel-békedíj

Békefenntartás

- **Első generáció (1948-1990)**
 - megfigyelői feladatok
 - pontos, szűk mandátum
 - kis létszámú misszió
 - fegyverhasználat csak önvédelmi jelleggel
 - pl.: Ciprus, Közel-Kelet, India-Pakisztán

Első generáció (1948-1990)

Békefenntartás

- **Második generáció (1990-2000)**
 - hidegháború utáni lehetőségek
 - polgárháborús helyzetek
 - összetettebb mandátumok: több feladat, elégtelen eszközök
 - **1992: Boutros Boutros Ghali – Békeprogram:**
preventív diplomácia, béketeremtés,
békekikényszerítés, békefenntartás, békeépítés
 - pl.: Szomália, Bosznia, Ruanda

Második generáció (1990-2000)

Békefenntartás

- **Harmadik generáció (2000-)**
 - **2000: Brahimi-jelentés:** első átfogó értékelés - fejlesztési szempontok:
 - világos, reális és megvalósítható mandátum
 - valós támogatás a BT-től és a tagállamoktól
 - megelőzés és konfliktushoz való visszatérés megakadályozása
 - megfelelő pénzügyi, informatikai, katonai háttér
 - precízebb koordináció az ENSZ-en belül és kívül felelősségvállalás a misszió során elkövetett cselekményekért
 - visszatérés az alapelvekhez
 - **DE:** immár **VII. fejezetre** hivatkozva hozza létre a BT
 - összetett feladatkör: a békeépítés kap hangsúlyt
 - pl.: Haiti, Elefántcsontpart, Libéria

Békefenntartás

- **Harmadik generáció (2000-)**
 - „robosztus békemissziók”
 - széles mandátum
 - komplex feladatkör
 - fegyveres erőszak alkalmazása: a polgári lakosság és a mandátum védelmében
 - együttműködés a regionális szervezetekkel: EU, AU
 - új típusú problémák – felelősség, kiválasztás, legitimáció
 - pl.: Szudán-Dél-Szudán-Darfur, Kongói Demokratikus Köztársaság, Közép-Afrikai Közt.
 - 2015 szeptember: Peacekeeping Summit

Harmadik generáció (2000-)

UN PEACEKEEPING COMPLETES JOB IN CÔTE D'IVOIRE

PEACEKEEPING IN CÔTE D'IVOIRE UNOCI was established in 2004 under UN resolution 1528 to monitor and support the peace agreement signed by the Ivorian parties a year earlier.

onuci.unmissions.org

Why we came? ➤

UN Security Council authorized UNOCI because of lack of state authority in Côte d'Ivoire.

In 2004, the country was divided in half by a civil war

During the 2010 presidential elections crisis, 3,000 Ivorians were killed and 300,000 became refugees.

What we did?

UNOCI protected civilians, enabled inclusive political dialogue and supported the Ivorian Government in the disarmament, demobilization and reintegration (DDR) of former combatants.

We deployed over 6,000 peacekeepers in 2004 and increased them to 11,792 in 2011

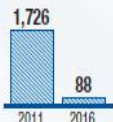
Disarmed 70,000 combatants and re-integrated them into society

Two presidential and legislative elections in 2011 and 2016 and a referendum. The opposition participated for the first time in the 2016 elections

Over 250,000 refugees returned by 2016

Reported human rights violations

Strengthened the National Commission on Human Rights and helped decrease human rights violations

Supported social cohesion through 1,000 Quick Impact Projects. Inter-communal conflicts were decreased by 80%

Mission closes on 30 June 2017

Why are we leaving?

Ivorian administration is now present in all 108 local departments

UNOCI supported the strengthening of Ivorian security forces, including integration of women in national gendarmerie: 23,000 army 19,000 gendarmerie 18,000 police

Due to peace and stability restored, Côte d'Ivoire is among the fastest growing economies in Africa at over 9%

What next?

UN Country Team together with Ivorian national and local authorities, and civil society will continue progress on:

- Social Cohesion
- Human Rights and Transitional Justice
- Security Sector Reform
- Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR)
- Defence, Security and Law Enforcement
- Restoration of state authority throughout the country

Mitől sikeres egy békemisszió? Elefántcsontpart (2004-2016)

- fogadó állam támogatása
- helyi közösségek - bizalomépítés
- be nem avatkozás a helyi ügyekbe
- világos, egyértelmű mandátum
- a nemzetközi közösség támogatása
- újítások: kizárólag nőkből álló rendőri egységek bevetése (India)
- „robosztus” békeépítő feladatok sikerre vitele: politikai rendszer, igazságszolgáltatás, helyi és központi közigazgatás, gazdaság, társadalmi kohézió

IV. Fogalomtár

Fogalomtár

- **robosztus békemisszió:** az új típusú békefenntartó missziók elnevezése, amelyek széles mandátummal, komplex feladatkörrel, jelentős emberállománnyal, huzamosabb időre jönnek létre és fegyveres erőt nem csupán önvédelmi célra, hanem a polgári lakosság és a mandátum védelmében is alkalmazhatnak.
- **kollektív biztonság:** az államok azon felismerése, hogy biztonságuk érdekében össze kell fogniuk valamint, hogy a határokon átívelő problémák és ellenfelek jelentette kihívásokra megfelelő választ tudjanak adni, ezáltal létrehoznak egy globális rendszert abból a célból, hogy a tagokat érintő kihívásokra közös, adekvát válaszokat adjon.

Fogalomtár

- **kollektív védelem:** államok katonai szövetsége, amelynek során a tagok vállalják, hogy bármelyiküket érő külső támadás esetén együttesen lépnek fel a támadóval szemben.
- **közös védelmi erőfeszítés elve:** ha egy tagot támadás ér, a többiek azt úgy tekintik, mintha saját magukat érte volna a támadás – ENSZ AO. 51.§-ra hivatkozva megtesznek minden olyan lépést, amelyet a béke és biztonság helyreállítása érdekében szükségesnek tartanak. (Washingtoni Szerződés 5. §)

V. Önellenőrző kérdések

Önellenőrző kérdések

- 1) Melyek az ENSZ békefenntartó misszióinak alapelvei?
- 2) Jellemezze a békefenntartás 3. (jelenlegi) generációját!
- 3) Mikor és milyen céllal jött létre a NATO?
- 4) Mit értünk közös védelmi erőfeszítés elve alatt?
- 5) Mi a kollektív biztonság lényege és milyen szinteken valósulhat meg?

Önellenőrző kérdések

- 6) Mi a különbség kollektív biztonság és kollektív védelem között?
- 7) Hogyan változtak a NATO célkitűzései a hidegháború lezárultával?
- 8) Mit értünk robosztus békefenntartó misszió alatt?
- 9) Mi a NATO-főtitkár feladata és hogyan kerül megválasztásra?
- 10) Hogyan, milyen módokon valósul meg az ENSZ és a regionális szervezetek közötti együttműködés a kollektív biztonság terén?

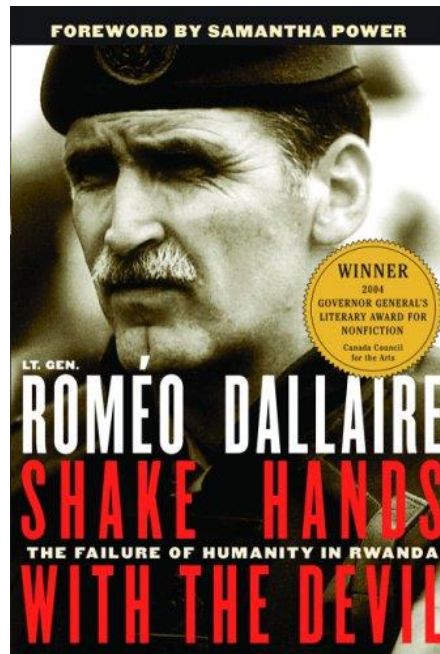
VI. Ajánlott irodalom és filmajánló

Ajánlott irodalom

- Kende Tamás – Nagy Boldizsár – Sonnevend Pál – Valki László: Nemzetközi Jog, Complex, Budapest, 2014, 581-582, 585-598 717-788.
- Kovács Péter: Nemzetközi Közjog, Osiris, Budapest, 2011. 93-110, 311-324.
- Kardos Gábor – Lattmann Tamás (szerk.): Nemzetközi Jog, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010, 267-330.
- Malcolm N. Shaw: Nemzetközi Jog, Complex, Budapest, 2008, 907-944, 1005-1040.
- Sulyok Gábor: Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa – Összetétel, szavazás, reform, Complex, Budapest, 2009.
- Kajtár Gábor: A nem állami szereplőkkel szembeni önvédelem a nemzetközi jogban, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2014.

Filmajánló

- Shake Hands with the Devil: The Journey of Romeo Dallaire – 2005
- The Whistleblower - 2010

- *A tananyagban felhasznált képek online megtalálhatók és szabadon hozzáférhetők.
- *A tananyag kizárólag oktatási célból készült.
- *A tananyag a Szerző saját szellemi terméke, forrásként az adott tárgyhoz megjelölt kötelező irodalmi források kerültek felhasználásra.

**Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.**

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE